

Kis-Benedek József

Keresztények helyzete a MENA térségben¹

DOI 10.17047/HADTUD.2018.28.E.211

Rezümé:

A Közel-Kelet és Észak-Afrika (MENA térség) nemcsak a kereszténység, hanem másik két vallás a judaizmus és az iszlám bölcsője is. A közös eredet ellenére a legnagyobb nyomás a kereszténységen van. A Közel-Keleten és Észak-Afrikában a keresztény közösségek mindenütt kisebbségben vannak. A keresztények helyzetét vizsgálva ugyanakkor az is megállapítható, hogy az egyes országok jelentős eltérést mutatnak. A közösség ezzel tisztában van, éppen ezért érzékelhető köreikben, hogy egyre inkább elveszítik a jövőbe vetett bizalmukat. Az arab világban egyre terjedő iszlám vallás, a társadalmi és gazdasági válságok, a vallásháborúk súlyosbítják a helyzetet.

Kulcsszavak:

Keresztények; Közel-Kelet; Észak-Afrika; vallási párbeszéd; vallásszabadság.

Kis-Benedek, József

The situation of the Christians in the MENA region

Abstract:

The Middle East and North-Africa (MENA region) are the cradle not only of the Christianity but the Judaism and the Islam as well. In spite of the mutual origin the biggest pressure is put on the Christianity. The Christian communities in the Middle East and North-Africa are everywhere in minority. Scrutinizing the situation of the Christians it can be established that the individual countries represent significant differences. The communities are fully aware of it and for that very reason they lose more and more the credit with the future. The Islamic religion spreading better and better in the Arabic world, the social and economical crises and the wars of religion exacerbate the situation.

Key words:

Christians; Middle East; North-Africa; religious interaction; freedom of religion.

A világon jelenleg 2,2 milliárd keresztény él, ami a Föld lakosságának 32 százaléka. Ennek fele katolikus, 32 százaléka protestáns (beleértve az anglikánokat), a többi egyéb keresztény felekezethez tartozik (mormonok, Jehova tanúi, jazidok stb.).²

A keresztények regionális megoszlása a világban az alábbi:³

- Európa: 558 260 000 (összlakosság 666 millió fő).
- Ázsia és Óceánia: 286 950 000 (összlakosság 4,4 milliárd fő).
- Észak-Amerika: 266 630 000 (összlakosság 514 millió fő).
- Latin-Amerika: 531 280 000 (összlakosság 560 millió fő).

¹ A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Ludovika Kutatócsoport keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² PEW Research Center: The global religious landscape: A report on the size and distribution of the world's major religious groups as of 2010.

https://www.researchgate.net/publication/264782431_The_Global_Religious_Landscape_A_Report_on_the_Size_and_Distribution_of_the_World's_Major_Religious_Groups_as_of_2010 Letöltés: 2018.

05. 24.

³ uo.

- Szub-Szahara: 517 340 000 (összlakosság 770 millió fő).
- Közel-Kelet és Észak-Afrika: 12 710 000 (összlakosság 170 millió fő).

Az adatokból világosan következik, hogy a keresztények kisebbségben élnek Ázsiában és Óceániában, illetve a Közel-Keleten és Észak-Afrikában. Négy régióban (Közel-Kelet és Észak-Afrika, Európa, Észak-Amerika, Szub-szaharai Afrika) a keresztények régebben élnek, mint az ottani lakosság. Egy évszázaddal ezelőtt a Közel-Kelet lakosságának 20 százaléka keresztény volt, ma ez a szám nem több mint 3-4 százalék.⁴ Nemcsak a keresztények szenvednek el diszkriminációt a térségben, hanem más valláshoz, népcsoporthoz (jazidik, kurdok, drúzok) tartozók is.

A Közel-Kelet biztonságpolitikai helyzete, illetve a radikális iszlám erősödése miatt – kevés kivételtől eltekintve – a keresztények a nagy létszámú muzulmán közösséggel nem tudnak harmonikusan együtt élni. A szektáriánus konfliktusok nem újak, de a korábbi ellentéteket megerősítették az iraki háború és az arab változások (arab tavasz) fejleményei, de a síita–szunnita ellenétek is erősítették a más felekezethez tartozók iránti negatív hozzáállást.

Rövid történeti visszatekintés

A 20. században a keresztény közösségek létszáma határozott csökkenést mutatott. 1995-re létszámuk 6–7 millióra csökkent, ami megegyezik az ötszáz évvel ezelőtti mameluk időszakkal. 1914 és 1995 között Izrael/Palesztina, Jordánia, Szíria keresztény lakosságának létszáma az 1914-es 26,4 millióról 1995-re 9,2-re esett vissza, az 1927-ben még 8,4 százalékban jelen levő keresztény lakosság aránya 2000-re 5,4 százalékra apadt.⁵

Az örmény népirtás, a szíriai keresztények elleni támadások, a törökök és görögök közötti népcseré 1922-ben, az arab–izraeli konfliktus, a palesztin lakosság folyamatos mozgása a területéről és a szent helyekről, a 670 ezer keresztény menekültet produkáló libanoni háború, a keresztények menekülése Irakból és Törökországból, valamint a kurdok elleni támadások drasztikusan csökkentették a keresztény lakosság létszámát a Közel-Keleten. Az arab keresztények emigrációjához hozzájárult a félelem, a bizonytalanság, de a gazdasági helyzetük javulása iránti óhaj és nem utolsósorban a jobb iskolázási remények keresése Nyugaton.

A török birodalom bukása után két stratégiai lehetőség állt a keresztények előtt. Az egyik az elkülönülés azoktól a keresztényektől, akik a muzulmánoktól elszeparálódtak azzal az indokkal, hogy más karakterrel rendelkeznek (mai kifejezéssel élve más kultúrkörhöz tartoznak). Ez intézményi elkülönülést is jelent, gyakran külföldi hatalom segítségével. Jó példa erre a maronita közösség. A másik stratégia a szekuláris nacionalizmus hirdetése, egyben csökkentve a vallási irányultságot. Ezek a keresztények az azonos hazát, nyelvet és történelmet hangsúlyozzák, szemben a vallással. Ezt a stratégiát követték a keresztény

⁴ Ben-Meir, A. (2015): The persecution of Christians in the Middle East. 15 December. <http://alonben-meir.com/writing/persecution-christians-middle-east/> Letöltés: 2018. 05. 31.

⁵ Sotirios Roussos: Globalization processes and Christian sin the Middle East: A comparative analyses. 08.Aug. 2014. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21520844.2014.928924> Letöltés: 2018. 06. 07.

közösségek a nasszerista Egyiptomban, a baathista Irakban és Szíriában. Ezeknél a csoportoknál a vallás nem volt lényeges szempont.

Számos középosztályhoz tartozó közel-keleti keresztény esetében – különös tekintettel a palesztinokra – a nacionalizmus, a szekularizáció és a baloldali radikalizmus vált uralkodóvá, egyben eltávolodtak a vallási vezetőkől. Sok baloldali militáns csoport vezetője keresztény volt, eltávolította saját csoportját a kommunális közösségektől és a vallási vezetőkől. Ezzel a jelenséggel találkozhattunk a koptok esetében.

1970-től a keresztény közösségek Egyiptomban és Libanonban (koptok és maroniták) csatlakoztak a vallási és közösségi intézményekhez. A politikai iszlám erősödése a 90-es években, a keresztény lakosság csökkenése, illetve az arab felkelések ezt a trendet erősítették, a vallási intézmények szervezeti reformjához vezettek, melynek célja az egyházi hierarchiák erősítése.

Szadat intézkedése a sária bevezetésére a keresztények ellenszenvét váltotta ki, az arab nacionalizmus pedig elfogadhatatlan volt a koptok számára, akik válaszul saját intézményeik erősítését kezdték el. Mubarak alatt megkísérelték az iszlamosítás mérséklését, a koptok viszont saját intézményeik erősítését kezdték el. A szándék az volt, hogy a keresztény közösségek vezetői ne csak vallási, hanem politikai vezetők is legyenek. A Mubarak utáni időszak keresztényellenes támadásai ezt a vonalat tovább erősítették.

Libanon esetében, ahol a 30-as években a maroniták a legnagyobb közösségnek számítottak, mára a harmadik helyre kerültek. A lakosság 22 százalékát képviselik (míg a síiták részaránya 30%, a szunnitáké 27%). A sírek 2005-ös libanoni kivonulását követően a keresztények nem erősödtek meg, sőt inkább fragmentálódtak. A Hezbollah és a szunniták megerősödtek, viszont az ország gazdasági teljesítőképessége is romlott. A maronitáknak nem maradt más hátra, mint együttműködni az iszlám felekezetekkel, ezzel egyidejűleg pedig erősíteni szervezetüket, oktatásukat és a párbeszédet.

A szíriai keresztények többsége a baathista narratívát fogadja el, míg a palesztin területeken élő keresztények a palesztin nemzeti mozgalom narratíváját követik.

A szíriai keresztényeknek mára nem marad más, mint az exodus. Megosztja őket a muzulmánok közötti belső ellentét, így beszélhetünk síita és szunnita keresztényekről, illetve egy olyan csoportról, akik a Nyugattal kívánnak kapcsolatot tartani. A maronita pátriárka sajátos helyzetben van a Vatikán irányítása alatt, aki arra biztatja őket, hogy folytassanak párbeszédet valamennyi felekezettel.

Az amerikai és európai érdek a közel-keleti keresztények védelmében minimális. Ezek az államok a vallási és polgári jog érvényesülését hátrányba helyezik a regionális stabilitással szemben.⁶

A hidegháború utáni időszakban a globalizáció terjedésében a Közel-Kelet a világ azon térsége, ahol ez a folyamat a leglassabban történt. Más régiókhöz viszonyítva az arab térség gazdaságilag és kulturálisan messze lemaradt az oszmán birodalom bukása következtében.

A 21. század fordulóján a Közel-Kelet gyenge integrációja a globális gazdaságba nem tette lehetővé az ott élő keresztények számára sem, hogy képességeiket úgy használják fel, amint azt tették elődeik a 19. században. A 19.

⁶ Habib C. Malik: *Islamism and the Future of the Christians of the Middle East* (Stanford: Hoover Institution Press, 2010), 55.

Downloaded by <http://www.hooverpress.org/Islamism-and-the-Future-of-the-Christians-of-the-Middle-East-P525.aspx>

században a nagyhatalmaknak érdekükben állt a keresztények védelme, hiszen közvetítő szerepet tölthettek be a Közel-Kelet irányában. A mai arab keresztényekkel kapcsolatban nincs ilyen igény. Sőt, a 2003-ban elkezdődött amerikai háború Irakban a keresztényekre is katasztrofális hatással volt, ennek köszönhetően nagyon aggódtak akkor, amikor hasonló akciók bontakoztak ki a térségben.

A 19. századi globalizációs folyamatban a közel-keleti keresztény értelmiségiek aktívan vettek részt az arab újjászületésben, felhasználva a sajtót, a könyveket és a fordítási képességüket. Ma a szórványosan előforduló keresztények a politikai és ideológiai folyamatokban alig vesznek részt, csatát veszítettek a politikai iszlámmal szemben az interneten, az információ-áramlásban és a közösségi médiában is.

Három tényezővel számolhatunk, amelyek akadályozzák a keresztények aktív részvételét a térségbeli globális folyamatokban. Az első a globalizáció téves értékelése, ami mellőzi a gazdasági és politikai liberalizációt a térségben. A másik a keresztény egyházi szervezetek kapcsolódása a nacionalizmushoz és az államközpontú autokráciához. Végül, de nem utoljára a keresztények befelé forduló magatartást tanúsítanak, csak a vallási intézményeik és vezetőik körül mozognak, ahelyett, hogy a szélesebb társadalmi rétegeket érintő problémákkal is foglalkoznának.⁷

Az arab tavasz és a vallási konfliktusok

Irak 2003-as megtámadása óta a térség keresztényei erőszakos cselekményeknek és heves támadásoknak vannak kitéve.⁸ Ennek köszönhetően számos keresztény izoláltan él, a hitét gyakran titokban gyakorolja. A külföldi erőknek dolgozó keresztényeket az irakiak árulónak minősítették, többször terrorista támadások áldozataivá váltak. A keresztényeknek védelmi pénzt kellett fizetniük, a nőket kendő viselésére kötelezték, az alkoholt áruló keresztényeket pedig megtámadták. A mecsetekben gyakran keresztények elleni gyűlölködés folyt. Moszulban a keresztények elleni direkt támadás 2008-ban 10 ezer keresztény exodusához vezetett. Hasonló esetekkel több helyen is lehetett találkozni.

Az egyiptomi helyzet sem kevésbé megnyugtató még akkor sem, ha ott vallásszabadság van. A politikai és vallási diszkriminációt társadalmi is követte. Mubarak és az előtte hatalmon lévő elnökök idején az egyenlőség eszméjét fenntartották, nem vonatkozott ez a vallási kisebbségekre, ezért ezek visszavonultak saját közösségükbe.

Az egyiptomi támadások listáját elemezve megállapítható, hogy a társadalmi feszültségek meglehetősen nagyok. A templomba menő hívők elleni támadások nem régi keletűek. A támadások a szertartások alatt, vagy közvetlen utána történtek. Azok a kormányok által alkalmazott magyarázatok, amelyek szerint a támadásokat az al Kaidához tartozó szélsőségesek hajtották végre, csak részben igazak. Az al Kaidát és más szélsőséges csoportokat csupán ott támogatják, ahol a társadalmi elégedetlenség nagy. Csak ilyen légkörben lehetséges embereket öngyilkos merényletekre lelkesíteni, akiknek célja az adott kormányok gyengítése. Tehát az

⁷ Sotirios Roussos: Globalization processes and Christian sin the Middle East: A comparative analysis. 08.Aug. 2014. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21520844.2014.928924> Letöltés: 2018. 06. 07.

⁸ <https://orientalista.hu/tovabb-folytatodik-az-iraki-keresztények-elvadorlása/> Letöltés: 2018. 09. 26.

okok között az is szerepel, hogy az egyiptomi kormány a közép és alsó osztályok körében kevésbé népszerű.

Találkozhatunk ellentmondásokkal is Egyiptomban, hiszen annak ellenére, hogy új templomok építésének bürokratikus akadályai vannak, mégis épülnek templomok. Ugyanez vonatkozik a betérésre is: több alkalommal találkozhatunk olyan jelenséggel, hogy keresztények iszlám vallásra térnek át. Vannak olyan információk is, hogy ez nem minden esetben önkéntesen történik.

A támadások egyenes következménye a félelemérzet kialakulása, ettől már csak néhány lépés a kivándorlás.

A keresztény közösségek helyzete

A Magreb-országokban (Marokkó, Algéria, Líbia, Tunézia) hagyományos értelemben vett keresztény lakosság már nem létezik. Az itt élő keresztények főként külföldiek, fekete afrikai menekültek és néhányan olyanok, akik a gyarmatosítás után itt maradt európaiak, illetve azok leszármazottjai. A lakosság körülbelül egy százaléka keresztény.

Az Arab-öböl országaiban (Omán, Egyesült Arab Emírátságok, Katar, Szaúd-Arábia, Jemen) sincsenek már „bennszülött” keresztények (kivételt képez Bahrein és Kuvait). Érthető történelmi okokból adódóan az anglikán egyház viszonylag erős. A legtöbb keresztény itt dolgozó migráns, állampolgárság nélkül. Jemenben és Ománban a lakosság hozzávetőleg egy százaléka, míg Katárban, Bahreinban és Szaúd-Arábiában a lakosság tíz százaléka keresztény, az Egyesült Arab Emírátságokban arányuk tíz százalék felett lehet.⁹

A Közel-Keleten hozzávetőleg 15 millió keresztény él, többségük Egyiptomban található (kopt keresztények). Szíriában (a polgárháború előtti időszakban) a lakosság tíz százaléka keresztény volt. A körülbelül 85 milliós Egyiptom lakosságának tíz százaléka keresztény. A százalékarányt vizsgálva a legnagyobb létszámú közösség Libanonban van.¹⁰

A kisebbségek számára Libanon még mindig a legbiztonságosabb hely a Közel-Keleten, a vallásszabadság és a kisebbségek védelme szempontjából is.¹¹ Egyiptomban a muzulmánok és a keresztények közötti feszültségek nem újak, azok a Mubarak elleni felkelés és a Muzulmán Testvériség uralma alatt tovább nőttek. Az Esz-Szizsi elnök uralmáról elmondható, hogy visszaállt a Mubarak alatti helyzet a keresztényeket illetően, az elnök sokat tett a vallási tolerancia megteremtése érdekében. A koptok elleni támadások száma jelentősen csökkent.¹²

⁹ Matthias Rimenschneider: The situation of Christian sin the Middle East anf North Africa KAS International Report 6/2011. http://www.kas.de/wf/doc/kas_23015-544-2-30.pdf?110606100602 Letöltés: 2018. 06. 16.

¹⁰ Shak Bernard HANISH: Why the Eastern Christians are fleeing the Middle East? International Journal of Humanities and Social Science Vol. 4, No. 10(1); August 2014 http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_4_No_10_1_August_2014/9.pdf Letöltés: 2018. 06. 06.

¹¹ Leila Nicolas: Minority rights In Arab Levant: Between extremism and the envisioned future regional system. Konferencia anyag "Human Rights in an Age of Ambiguity" in "Minority and Indigenous Rights" panel, Fordham University, NY, 13- 15 June, 2016. <http://web.isanet.org/Web/Conferences/HR2016-NYC/Archive/39f7d67a-979f-4d2c-a428-df806e57e5b0.pdf> Letöltés: 2018. 06. 06.

¹² USCIRF Annual Report April 2016 <http://www.uscirf.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf> Letöltés: 2018. 06. 06.

A közel-keleti politikai rendszer óriási változásai kedvezőtlen hatást gyakoroltak a keresztény és muzulmán kapcsolatokra.¹³ A 2003-as invázió Irak ellen, az „arab tavasz” következményei kihívást jelentettek az autokrata rendszereknek, nyomást gyakoroltak a keresztény és egyéb vallási közösségekre, de a nem hívókra is. Azzal, hogy diktátorokat megfosztottak hatalmuktól, a kisebbségek hosszú távú védelme is megszűnt.

Az iraki háború következményeitől a keresztények azért is szenvedtek, mert a muzulmánok a Nyugat képviselőiként tekintettek rájuk. A politikai hibák vákuumot hoztak létre, amit az új szereplők (radikális szervezetek képviselői) a társadalom vallási és szektáriánus megosztására használtak fel. Ez pedig leginkább a keresztény közösségeket érintette. Az iraki és szíriai polgárháborúk jelentős mértékben hozzájárultak a keresztények üldözéséhez. Számos bizonyíték van arra, hogy a keresztényeket kifejezetten a hitük miatt üldözték. Megjegyzendő, hogy a vallási közösségek elleni támadások kapcsán legtöbbször az ISIS szerepelt a médiában és a szakirodalomban, de nem ez az egyedüli szervezet, amely felelős a keresztények üldöztetéséért.

A keresztények kivándorlása a térségből

Száz évvel ezelőtt a keresztények részaránya hozzávetőleg a lakosság 20, ma 3–4 százaléka.¹⁴ Egyiptomban 1927-ben a keresztény kisebbség a lakosság 8,3, 2011-ben 5,3 százalékát tette ki, de az óta ez a szám fokozatosan csökken. Irakban a 2003-as háború előtt 1,5 millió keresztény élt, mára ez a szám 200 ezer körül van. Az iraki menekültek között a keresztények aránya 44 százalék. Szíriában 2011 előtt a 22 milliós lakosság nyolc százaléka keresztény volt, ma ennek körülbelül a fele él az országban.¹⁵ Az elmenekültetek legtöbbször nem is akar visszatérni. A nagyvárosok esetében (Damaszkusz, Aleppo) a szülőföldjüket elhagyó keresztények aránya nem nagyobb, mint a muzulmánoké.

A Szíriából és Irakból elmenekült keresztények hatással vannak más közel-keleti országokra is, például Szaúd-Arábiára és Iránra. Iránban 1970-től 2014-ig a keresztények részaránya 0,9-ről 0,35-re csökkent.¹⁶ Mindezek ellenére nem valószínű, hogy a keresztények kivándorlása, illetve az etnikai tisztogatás teljes mértékben lezajlik a Közel-Keleten, különösen, ha figyelembe vesszük a libanoni és egyiptomi erős közösségeket. Növekszik a keresztény lakosság a kurd területeken és Jordániában is.

Néhány tanulmány kiemeli, hogy a keresztények és a drúzok menekülés közben olyan kihívásoknak is ki vannak téve, hogy menekült táborokban történt regisztrációjuk következtében célzott támadásokat hajtanak végre ellenük. Ezért nem szívesen regisztráltatják be magukat, vagy nem mennek menekült táborokba, inkább családknál, vagy templomokban, illetve kolostorokban laknak.¹⁷

¹³ Alon Ben-Meir: The persecution of Christians in the Middle East. December 15.2016. <http://alonben-meir.com/writing/persecution-christians-middle-east/> Letöltés: 2018. 06. 06.

¹⁴ uo.

¹⁵ Justus Reid Weiner: Middle Eastern Christians: Battered, Violated, and Abused. Do they have any chance of survival? Jerusalem Center for Public Affairs 2014. <http://jcpa.org/text/book.pdf> Letöltés: 2018. 06. 07.

¹⁶ uo.

¹⁷ Peter Grant: State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2016. <http://minorityrights.org/wp-content/uploads/2016/07/MRG-SWM-2016.pdf> p.201.Letöltés: 2018. 06. 07.

Üldöztetés és diszkrimináció a keresztényekkel szemben

Az exodus leggyakoribb oka az üldöztetés és az erőszak alkalmazása. Ennek megnyilvánulási formái közé tartoznak a fizikai erőszak, a zaklatás, az ősi lakóhelyről történő elűldözés, az intézményi diszkrimináció, az iszlám szélsőséges csoportok által gerjesztett társadalmi intolerancia. Tudomásul kell venni, hogy a szélsőségek okai komplexek, gyakran összefüggnek egymással, történelmi, gazdasági, szociális és társadalmi körülmények termékei, beleértve a regionális és globális erőpolitikát is.¹⁸

Az iszlám eltorzításából adódó szélsőséges ideológiák megjelenése újabb kihívást jelent a keresztény közösségek számára. Az ISIS ideológiáján kívül Irakban és Szíriában az al Kaida, a síita és egyéb csoportok is fenyegetést jelentenek a keresztény közösségek számára, de Egyiptomban iszlám csoportok és a Muzulmán Testvériség is gyakran kiáltja ki bűnbaknak a keresztényeket.¹⁹

A vallási kisebbségek üldözése nem új jelenség a térségben, a mai körülményekhez több tényező járult hozzá. Ezek az alábbiakban összegezhetők:

- Az *arab változások* új feszültségeket gerjesztettek a síiták, a szunniták és egyéb vallási közösségek között.
- Az *iszlám szélsőségesség felemelkedése* fontos hajtóerő a más vallási közösséghez tartozók elleni harcban, ugyanakkor a vallásra úgy is tekintenek, mint az ellentétek kisimítójára. A síita és szunnita ellentétek, a szunnitákon belüli nézeteltérések is hozzájárultak ahhoz, hogy más vallásokat közös ellenségnek minősítik. A radikális csoportok, mint például az al Kaida és az ISIS ezeket az ellentéteket kihasználják saját érdekeiknek megfelelően, a fanatizmust pedig a barbárság szintjére emelik. A vallási kisebbségek elleni féktelen gyűlöletet növeli a radikalizáció fenyegetése, ami akadályozza a társadalmi kohéziót, keveri a vallási nézeteket a fanatikus erőszakkal. Ahogy Blaise Pascal találóan megjegyzi: „... Az ember a gonoszt akkor tudja a legjobban megjeleníteni, ha azt vallási meggyőződésből teszi”.²⁰
- A *szociális és gazdasági kilátástalanság* (amit a kormányok képtelenek kezelni) olyan helyzetet teremt, amelyben bűnösöket keresnek és azt bizonyos vallási, kisebbségi rétegekben találják meg.
- Az *arab nacionalizmus* olyan tényező, ami néhány országban (például Irakban és Szaúd-Arábiában) fenntartja a keresztények elleni diszkriminációt. Az iszlám vallás erősödése egyes államokban szakadáshoz vezetett a vallási kisebbségek és a többség között.
- Szélesebb összefüggésben vizsgálva az *I és II. világháború, valamint a gyarmatosítás következményei* sem hagyhatók ki a vallási kisebbségek elleni fellépés okai közül.
- *Erőszak és zaklatás*. A Közel-Keleten – különös tekintettel Szíriára, Irakra és Egyiptomra – gyakran előfordulnak keresztények elleni zaklatások, esetenként

¹⁸ United Nations Development Programme: Preventing violent extremism. 2016 UNDP <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/conflict-prevention/discussion-paper---preventing-violent-extremism-through-inclusiv.html> Letöltés: 2018. 06. 19.

¹⁹ Brian Katulis, Rudy deLeon and John Craig: The plight of Christians in the Middle East Center for American progress 2015. <https://cdn.americanprogress.org/wp-content/uploads/2015/03/ChristinsMiddleEast-report.pdf> Letöltés: 2018. 06. 06.

²⁰ Alon Ben-Meir: The persecution of the Christians in the Middle East. <http://alonben-meir.com/writing/persecution-christians-middle-east/> December 15, 2016. Letöltés: 2018. 06. 10.

célzott támadások, valamint vagyontárgyak elleni támadások. Irakban és Szíriában keresztény nők gyakran válnak szexuális támadások áldozataivá.

- *Kiűzetés.* Szélsőséges személyek ultimátumot intéznek keresztények felé azzal a szándékkal, hogy áttérjenek a muzulmán vallásra, vagy fizessenek külön adót. Ha ezt nem teszik meg, akkor kiűzetéssel, esetenként megöléssel fenyegetik meg őket. Ilyen tevékenységek Szíriában és Irakban fordulnak elő, főként városokban, illetve azok közelében. Jóllehet a keresztények helyzete a Közel-Keleten általában elkeserítő, eltérések tapasztalhatók egyes régiók és országok között. Míg Egyiptomban és Libanonban viszonylag rendezett a helyzet, nem mondható ez el Szíriáról és Irakról.²¹
- *Kulturális örökségek és vallási tulajdonban lévő ingatlanok rombolása, megsemmisítése.* Gyakran előfordul, hogy szélsőségesek templomokat, kolostorokat semmisítenek meg, ezzel akarják a történelmi múltat kiirtani az emberek tudatából.
- *Lopás.* A politikai hatalomhoz közel álló személyek, csoportok egyházi tulajdonban lévő tárgyakat, házakat, területeket tulajdonítanak el, gyakran értékesítési céllal.
- *Jogi és alkotmányos védelem hiánya.* Az állampolgári egyenlőség hiányában a Közel-Keleten több helyen előfordul, hogy nem biztosítják a vallási szabadságot, ami esetenként abban is megnyilvánul, hogy nem adnak helyet istentisztelet megszervezésére.
- *A vallás gyakorlásának korlátozása, esetenként betiltása.* Ez gyakran olyan formában nyilvánul meg, hogy nem adnak engedélyt templom, imahely létrehozására.
- *Önkényes letartóztatások és őrizetbe vételek.* Iránban gyakran előfordulnak keresztények házai elleni támadások, vallásos személyek őrizetbe vétele.
- *Vallási vezetők őrizetbe vétele, elrablása, esetenként meggyilkolása.* Ennek következtében ezek a személyek ritkán találkoznak egymással.
- *Oktatás korlátozása.* A keresztényeknek gyakran nem engedélyezik, hogy gyerekeiket akár magániskolákban részesíthessék vallási nevelésben.
- *Büntetlenség és intézményi gyengeségek.* A keresztények elleni akciók gyakran büntetlenül végrehajthatók, ami bátorítást ad a szélsőségeseknek további cselekmények végrehajtásához.

Az egyes országokban élő keresztények helyzete

Irak

Mezopotámia őslakosai az első és a harmadik században tértek át a kereszténységre. Irak volt a keleti kereszténység bölcsője, innen terjedtek el a szertartások India, Közép-Ázsia és Kína irányába. A 14. századig az iraki lakosság többségét keresztények alkották. Részt vettek az iszlám civilizációjában, sokat alkottak a tudományban, a csillagászatban, az orvostudományban, a matematikában és a fizikában. Az iraki maronita keresztények többsége arabul beszél, de sokan használják a sémi nyelvcsaládhoz tartozó arámi nyelvet, amely Jézus és az

²¹ Brian Katulis, Rudy deLeon and John Craig: The plight of Christians in the Middle East Center for American progress 2015.

<https://cdn.americanprogress.org/wp-content/uploads/2015/03/ChristinsMiddleEast-report.pdf> Letöltés: 2018. 06. 06.

apostolok nyelve volt. Az 1947-es népszámlálás szerint az iraki keresztények a lakosság 3,1 százalékát tették ki.²² Többségük Bagdadban és Észak Irakban, Moszul környékén él. Létszámuk 1980-ra 1–1,6 millióra csökkent, majd az Öböl háború következtében újabb exodus következett be. A 2003-as háború, majd a szektáriánus erőszak miatt a keresztények vagy elhagyták Irakot, vagy a nagyobb biztonságot nyújtó kurd területekre költöztek. A biztonsági helyzet romlása következtében a keresztény lakosság létszáma mára fél millió alá csökkent.²³ 2003 után több mint ezer keresztényt öltek meg Irakban, sokat elraboltak, megkínóztak, terroristák, vagy törvénytelenül működő fegyveres bandák kezére juttatták, akik az iszlámon kívüli vallást bűncselekménynek tartják. Az ENSZ menekültügyi főbiztosa szerint 2003-tól Irakból 850 ezer keresztény menekült el.²⁴

Szaddám Huszein eltávolítását követően különösen felerősödtek a keresztények elleni támadások, amelyek 2010. október 31-én, a bagdadi katolikus katedrális elleni támadás során kulminálódtak. A támadásban 52 keresztény vesztette életét. Ezt követően nagyon sok keresztény nem vett részt istentiszteleten, mert félték a támadásoktól.²⁵ Az ISIL tevékenysége következtében 125 ezer iraki keresztény menekült kurd területekre. Keresztény és egyéb kisebbséghez tartozó nők szexuális erőszak, kényszerházasságnak, szexuális rabságnak és emberkereskedelemnek voltak kitéve. De halállal fenyegették meg azokat is, akik nem viselték a kendőt, vagy megünnepelték a karácsonyt. Az ISIS uralma idején, Ninive környékén 12 970 házat romboltak le, amelyekben keresztények laktak. 120 ezer fő hagyta el lakhelyét.

Irakban az alkotmány szerint minden iraki szabadon gyakorolhatja vallását. A hivatalos államvallás az iszlám. A keresztény vallás nyilvános gyakorlása tilos jelenleg Irakban.

Szíria

A szíriai kereszténység, amely a lakosság 10 százalékát adja, hosszú hagyománnyal rendelkezik. Szíriában – annak ellenére, hogy autoriter állam és szigorú elnyomást alkalmaznak – nincsenek vallási konfliktusok. A keresztényeket az állam részéről nem üldözik jobban és kevésbé sem, mint a muzulmánokat.

A radikális iszlámnak kevés követője van Szíriában, ez annak tulajdonítható, hogy a Muzulmán Testvériség lázadását 1982-ben Hamában vérbe fojtották. A kormányzat reagálása legalább 20 ezer halottat követelt, a titkosszolgálatok pedig folyamatos zaklatást alkalmaztak.

A CIA World Factbook adatai szerint a szunniták és az alaviták részarányai 74, míg a drúzok 16 százalékot tesznek ki. Szíria szekuláris állam, ahol különböző szekták és vallások élnek együtt. A zavargások kezdetéig a keresztények is vallási szabadságot élveztek, megkülönböztetés nélkül. A polgárháború alatt viszont gyakran támadták őket, ami érthető módon félelmet okozott a keresztény lakosság soraiban. 2012-től kezdve a keresztények megpróbáltak semlegesként viselkedni, de a radikális szervezetek (al Kaida, Al Nuszra Front, ISIS) azzal vádolták őket, hogy

²² Shak Bernard Hanish: Why the Eastern Christians are fleeing the Middle East? International Journal of Humanities and Social Science Vol. 4, No. 10(1); August 2014 http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_4_No_10_1_August_2014/9.pdf Letöltés: 2018. 06. 06.

²³ CIA The World Factbook 2014. <https://www.cia.gov/library/publications/download/download-2014/index.html> Letöltés: 2018. 06. 10.

²⁴ Patriarch Saco: Why the Eastern Christians are fleeing the Middle East? http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_4_No_10_1_August_2014/9.pdf Letöltés: 2018. 06. 10.

²⁵ Persecuted and forgotten. A report on Christians oppressed for their Faith 2015/17. <https://acnuk.org/persecuted/#countries> Letöltés: 2018. 06. 07.

Basár al Aszad rendszerét támogatják. 2015 után az ISIS 35 keresztény települést támadott meg. Elraboltak 253 asszír keresztényt, főként nőket és gyerekeket, leromboltak 11 templomot. A támadások következtében a lakosság elmenekült. Az ISIS kiűzése után a lakosok nem tértek vissza volt településükre.²⁶ Damaszkusz, Aleppo és az ország egyéb térségeiben is rendszeres bombázások áldozatai voltak a keresztények.²⁷ Az ISIS számos települést támadott meg, keresztényeket raboltak el, Irakhoz hasonlóan pedig számos nő vált szexuális támadások áldozatává.

Az ISIS által korábban ellenőrzött területeken a keresztények helyzete rendkívül nehéz, fizikai létüket veszély fenyegette. Az ISIS a nyugati beavatkozást keresztres hadjáratnak tekintette, a katonai fellépést pedig a propagandában az iszlám elleni háborúnak minősítette.²⁸ A sariát követő radikális csoportok a keresztényeket és a zsidókat a szunnita emberek ellenségének tekintették, ennek megfelelően kezelték őket.

Két lehetőség állt a keresztények előtt: kiűzetés, vagy halál. Ezt támasztották alá a Moszul 2014-es ISIS elfoglalását követő események. A támadások következtében a migráció növekedett, főként Európába és az Egyesült Államokba. Ez további létszámcsökkenést okozott, hiszen a muzulmánok kevesebben hagyták el az országot, ugyanakkor a népszaporulat is sokkal magasabb, mint a keresztényeknél. A keresztények attól is tartanak, vajon ki fogja Aszad után átvenni a hatalmat. Nyilvánvalóan inkább Aszadot támogatják és nem a radikális muzulmánokat.

Libanon

Az 1943-as „Nemzeti Paktummal” Libanon kinyilvánította függetlenségét, az alkotmányban szekuláris és pluralista államot fogalmaztak meg. A polgárháborút lezáró 1990-es Ta'if megállapodás megerősítette a vallási egyenlőséget. Ennek értelmében az államelnök maronita keresztény, a miniszterelnök szunnita muzulmán, a parlament elnöke pedig síita muzulmán. A parlamenti helyek 50 százaléka a keresztényeknek van fenntartva. A felnőtt lakosság 40 százaléka keresztény, ami az arab világ keresztényei között a legmagasabb arány.

Az országban 18 elfogadott szekta létezik. A vallási megoszlásról nincs adat, mert népszámlálás 1932 óta nem volt. Az útlevelekben a vallási hovatartozás nincs feltüntetve. A keresztény és iszlám vallási ünnepek nemzeti ünnepeknek számítanak.

A libanoni keresztény lakosság többsége maronita, a politikai életben jelentős szerepet játszanak. A parlamenti helyek arányosan vannak elosztva a keresztények és a muzulmánok között. A libanoni keresztények hozzájárultak az ország újjászületéséhez, a kulturális és politikai élet megváltozásához.

A migráció 1975 óta folyik és még nem fejeződött be. A keresztény lakosság további csökkenése prognosztizálható, hiszen az ország elveszítette azt a szerepét, hogy biztonságos hátteret nyújtson a keresztényeknek.²⁹

²⁶ Peter Grant: State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2016.

<http://minorityrights.org/wp-content/uploads/2016/07/MRG-SWM-2016.pdf> Letöltés: 2018. 06. 07.

²⁷ Shak Bernard Hanish: Why the Eastern Christians are fleeing the Middle East? International Journal of Humanities and Social Science Vol. 4, No. 10(1); August 2014

http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_4_No_10_1_August_2014/9.pdf Letöltés: 2018. 06. 06.

²⁸ Tony Blair blogja a közel-keleti keresztények helyzetéről.

http://tonyblairfaithfoundation.org/religion-geopolitics/commentaries/glance/why-islamist-extremists-target-christians?utm_source=Tony+Blair+Faith+Foundation&utm_campaign=a0ae330d67-This+Week+s+Roundup+15+April+2016&utm_medium=email&utm_term=0_8a9632e709-a0ae330d67-339490541 Letöltés: 2018. 06. 10.

²⁹ Manyasz Róbert : Keresztények a Közel-Keleten. Becsukott ablakok.

Jordánia

Jordánia térségét gyakran említik bibliai történetekben. A Jordán-völgy keleti része a szamaritánusoké volt. Kelet Jeruzsálem az 1967-es hatnapos háborúig Jordán felügyelet alatt állt. Ma a lakosság körülbelül hat százaléka keresztény, annak is a különféle ortodox ágait gyakorolják. A római katolikus és a protestáns közösség kicsi. Az evangélikus közösséget a hittérítés miatt bizalmatlanul kezelik az arabok.

A Jordánia államvallása az iszlám. Az alkotmány garantálja a törvény előtti egyenlőséget vallásra való tekintet nélkül. Ennek ellenére a törvény (például a házasság esetében) előnyt biztosít a muzulmánok számára a keresztényekkel szemben. Egy muzulmán férfi és keresztény nő házasságában a gyermek vallási nevelése során a muzulmán nőnek alá kell rendelnie a jogát a férjének, azaz a gyermeket muzulmán nevelésben kell részesíteni.

Egyiptom

Egyiptomban is államvallás az iszlám és ez a törvénykezés alapja. Az alkotmány garantálja a szabad vallásgyakorlást. Ennek ellenére a nem regisztrált vallási közösségek, például a bahájak gyakran panaszkodnak állami elnyomás miatt, de a kopt keresztények ellen is sokfajta diszkrimináció és kedvezőtlen bánásmód nyilvánul meg.

Az állam elfogadja az egyházi törvényeket. Abban az esetben, ha a házastársak különböző felekezethez tartoznak, akkor a saria törvény érvényes.

Islám vallásról keresztényre történő áttérés gyakorlatilag nem létezik. Vallási pártok nem működhetnek Egyiptomban, ezért a keresztényekhez politikai párt nem kötődik. A keresztényeknek nincs hivatalos képviselőjük a parlamentben. A kereszténység, a szunnita iszlám és a judaizmus hivatalos vallás, a vallási hovatartozást jelölik a személyazonosító okmányokban.³⁰

A kopt ortodox egyház nem tartja fontosnak a vallásközi párbeszédet az iszlámmal. A napi informális kapcsolat azonban rendszeres. A Vatikánnak van kapcsolata a kairói al Azar Egyetemmel, az eredmény azonban szerénynek értékelhető. Az egyházi képviselők úgy vélekednek, hogy a muzulmánok szerint a vallásközi párbeszédre nincs szükség.

Az ország a 8 millió kereszténnyel (a lakosság tíz százaléka) az arab világ legnagyobb keresztény közösségének ad otthont. A keresztények többsége kopt. A 8 millióhoz még hozzászámolhatjuk azt a két millió koptot is, akik külföldön élnek. A muszlim lakosság többsége évszázadokon át büszke volt a koptokra, ez egészen az 1952-es katonai puccsig tartott, ezt követően a keresztényeket összekötötték a nyugati gyarmatosítókkal és a nyugati világ ötödik hadoszlopaként kezelték őket. A közigazgatásból fokozatosan száműzték a keresztényeket. A politikai szeparációt vallási elkülönülés is felváltotta.

Szadat elnök önmagát a muzulmán emberek elnökének minősítette. Az egyiptomi keresztényeket azóta is több területen éri hátrányos megkülönböztetés. Ilyen például a templomok építésének tilalma, nagyon kevés állami pozíciót kapnak (nem lehetnek hivatásos katonák). Ennek ellenére a gazdasági és a kulturális életben sok kereszténnyel találkozhatunk.

---

https://magyarnarancs.hu/kulpol/keresztenyek_a_kozel-keleten_-_becsukott_ablakok-76317 Letöltés: 2018. 09. 26.

³⁰ Nyelv és tudomány: <https://www.nyest.hu/hirek/egyiptom-sanyargatott-kisebbsége-a-kopt-keresztenyek> Letöltés: 2018. 09. 26.

Izrael és a palesztin területek

A palesztin területeken az iszlám a hivatalos vallás. A vallásszabadság és a vallás gyakorlásának joga mindenki számára biztosított. Az izraeli területeken a biztonsági területzárások következtében a mozgás szabadság gyakran korlátozott. A palesztin keresztények ezért esetenként nem látogathatják a kelet-jeruzsálemi és betlehemi szent helyeket. Ez nem érvényes a Jordán völgyére, a templomok tornyai itt gyakran messziről láthatók. A keresztény palesztinok identitásukat az egyházban találják meg.

A palesztin lakosság nem fogadja el a vegyes házasságot, a vallás cseréje szinte lehetetlen. A lakossági számarányukhoz viszonyítva a palesztin keresztényeknek viszonylag nagy befolyása van a kultúrára, gazdaságra és a politikára. Keresztény iskolák nagy számban léteznek a palesztin területeken, komoly hírnevük van, a keresztények a lakosság többi rétegéhez viszonyítva jobban iskolázottak, ebből adódóan jobb az elhelyezkedési lehetőségük is. A helyzet teljesen más a Gázai övezetben, ahol a kisszámú keresztény közösséget a radikális iszlám szervezetek gyakran megtámadják.

Izrael Állam 1948-as kikiáltásától kezdve az ország polgárai számára teljes vallásszabadságot biztosít. Polgári ügyekben a zsidó lakosság egyedül a fő rabbinátust fogadja el, amely házasságot csak a zsidó közösségen belül engedélyez. Más felekezetűekkel csak külföldön lehet házasságot kötni. A vallások közötti párbeszédet az utóbbi időben Izraelben támogatják. Ehhez nagymértékben hozzájárultak a pápalátogatások. A keresztények Izraelben a híd szerepét töltik be.

Izraelben és a palesztin területeken számos olyan helyet találunk, amely a zsidó és keresztény hagyományokban egyaránt fontos. A második zsidó háború után, 135-ben a zsidó lakosság elhagyta a területet. A keresztény misszionáriusok tevékenységének köszönhetően a zsidó lakosság közül sokan áttértek a keresztény vallásra, így a kereszténység gyorsan terjedt. A legnagyobb létszámban Konstantinus császár alatt voltak, aki a kereszténységet államvallássá nyilvánította.

A római császárság bukása után sem változott meg a helyzet rövid idő alatt. Az egymást követő uralkodók a keresztényeknek és a zsidóknak, mint a „könyvek népének” állami védelmet biztosítottak. Változás csak a 11. és 13. században következett be a kereszties hadjáratok következtében. A zsidó lakosságot egymás után véres pogromok érték. A keresztiesek katonai veresége után a keresztény lakosság óriási veszteséget szenvedett, az emberek többsége a muzulmán vallásra tért át.

Izraelben és a palesztin területeken a keresztény lakosság többsége ma arab. Izraelben a lakosság hozzávetőleg két százaléka keresztény, a palesztin területeken ez a szám 1,4. Nagyrészt a görög-ortodox ághoz tartoznak. Izraelben a kereszténység szinte valamennyi felekezetével találkozhatunk.

Irán

Rouhani elnök alatt főként azokat a keresztényeket üldözik, akik az iszlám hitről tértek át a keresztény vallásra. Az Iránban tevékenykedő emberjogi csoportok a fizikai támadások növekedéséről, a keresztények börtönökben való megveréséről számoltak be, a megfélemlítések mögött az áll, hogy embereket elriasszanak attól, hogy a keresztény vallásra áttérjenek.³¹

³¹ USCIRF Annual Report April 2016.

<http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

Letöltés: 2018.06.06.

A Magreb-országok

A Magreb-országokban szinte nincs is más vallás, csak az iszlám, jóllehet a kultúrában kicsit még érezhető a zsidó és keresztény hatás. Például a tradicionális marokkói konyhánál érezhető a zsidó konyha hatása. Sajnálatos módon nincs intézményesített vallási párbeszéd az egyházak között. Valamennyi vallási közösséget nyilvántartásba kell venni. A katolikus egyházi hierarchiát egyedül Tunéziában tarthatták meg. A lelkipásztori munkán túl – ami főként külföldiek és migráns munkások között zajlik – az egyházat bevonják szociális munkába és diakónusi tevékenységbe.

Az alkotmány szerint Algériában, Tunéziában és Marokkóban az iszlám államvallás. Mivel Líbiában jelenleg nincs alkotmány, a vallások státusza hivatalosan nincs meghatározva. Az aposztázia (hitehagyás) mint bűncselekmény nem létezik az algériai büntetőtörvénykönyvben. Marokkóban csak muszlimok és zsidók kaphatnak teljes állampolgárságot. Keresztények számára a vallás gyakorlása teljes mértékben biztosított. A szabad vallásgyakorlás nem jelentheti azt, hogy a muzulmánok áttérhetnek más vallásra.

Az Öböl-menti Együttműködési Tanács országai

A térség országaiban vallásszabadság csak korlátozott formában és a hagyományoknak megfelelően létezik. Szaúd-Arábiában vallásszabadság egyáltalán nincs.³² A napi tevékenységet több helyen korlátozzák. Bahrein kivételével csak muszlimok lehetnek parlamenti képviselők. Muzulmán nők csak muzulmán férfihoz mehetnek feleségül. A kis Öböl-menti államokban és Ománban a keresztények magán, vagy egyházi területen szabadon, korlátozás nélkül gyakorolhatják hitüket.

Gyakran előfordul, hogy az uralkodók adják a területet, vagy az épületet. Templomtornyok, vagy kívülről is látható keresztek nem gyakoriak. Valamennyi államban regisztrálni kell a keresztény közösségeket. Kivételt képez az Egyesült Arab Emirátusok, ahol az emírség uralkodója adja meg a működési engedélyt, illetve Szaúd-Arábia, ahol keresztény közösségek egyáltalán nem működhetnek.

Szaúd-Arábia értelmezésében az iszlám valláson kívül más vallás nem létezik, ezért más vallás nyilvános gyakorlása tilos. Keresztény papok azzal a céllal nem léphetnek be Szaúd-Arábiába, hogy ott helyi kollégáikkal együtt misét celebráljanak. A keresztények zöme fülöp-szigeteki. Az Öböl-menti országokban az őshonos lakosság többnyire kisebbségben van. A többség külföldi munkás, akik főként arab országokból érkeznek. Külföldi muzulmánok gyakran kapnak magas állami, vagy gazdasági funkciót. Ez érvényes nyugati külföldi, keresztény emberekre is, a kereszténység azonban csak egy „szolgáló lány” vallás.

Jemenben még Szaleh elnök idején a vallásszabadság formálisan biztosított volt. Magánterületen a keresztény vallás gyakorlása, beleértve a vallási szimbólumok használatát is, biztosított volt. Nem muszlimok közhivatalnoki tisztséget nem tölthettek be. Különbséget kell tenni külföldiek és jemeniek között, előbbieket szabadon gyakorolhatják a vallásukat, más a helyzet azonban azoknál a jemenieknél, akik áttértek a keresztény vallásra. Az áttértek esetében szinte valamennyi Öböl-menti államban érvényes a halálbüntetés. Tekintettel a jelenlegi polgárháborúra, nem lehet prognosztizálni a keresztények jövőbeli helyzetét. Jemennek nincs diplomáciai kapcsolata a Vatikánnal.

³² Szalai Máté: Az Öböl-menti politikai rendszerek legfontosabb jellemzői és kihívásai a 21. század elején.

http://kki.hu/assets/upload/Archevum_MKI_2013_Tanulmanyok_2013_10_Az_ebel_menti_politikai_r_.pdf Letöltés: 2018. 09. 24.

Ománban a keresztény létesítmények a városközpontban találhatóak. Az iszlám és a keresztény közösségek vallásukat csak olyan helyen gyakorolhatják, amely regisztrálásra került. Új helyek létesítéséhez kormányengedélyre van szükség. Keresztény misszionárius tevékenység kifejezetten tiltott. A vallások közötti párbeszédet a kormány támogatja.

Egyesült Arab Emirátusok

Az egyházak képviselői pozitívan nyilatkoznak az állam tevékenységéről. A keresztényeket tisztelik, római katolikus, anglikán és kopt templomok bőven vannak Abu Dhabiban. Az amerikai presbiteriánus egyház már jóval az olaj felfedezése előtt jelen volt az országban. Német iskolákban működhetnek vallási osztályok is. 2007-től az Emírségeknek diplomáciai kapcsolatuk van a Vatikánnal.

Katarban a vallási közösségnek 1500 fő tagja van. Az egyházi képviselők szerint a regisztráció egyre fáradságosabb feladatot jelent. Vallások közötti párbeszéd létezik, ezt maga az uralkodó segíti elő.

Bahreinban és Kuvaitban a regisztráció rendkívül bonyolult feladat a nem muzulmán vallási közösségek számára. Regisztrált közösségeknek viszont lehet harangozni, valamint külföldi irodalmat és egyházi szimbólumokat behozni. Nem regisztrált közösségeknek magánlakásokban engedélyezett szertartások szervezése. Mindkét országban az iszlám vallás az állami és magániskolákban az oktatási tananyag része. Kuvaitban azonban a nem muszlimoknak nem kötelező e részvétel. Mindkét ország rendelkezik diplomáciai képviselettel Vatikánban.

A vallási ellentétek felszámolásának lehetőségei

A kihívásokat illetően jogosan merül fel a kérdés, hogyan lehet csökkenteni a keresztényeket ért atrocitásokat. (Szándékosan nem használom a megszüntetni kifejezést, hiszen ennek nincs realitása.) Az alábbi lehetőségek kínálóznak:

- *Regionális konfliktusok megszüntetése.* A közel-keleti bizonytalanság, az ellenségeskedések megszüntetése hozzájárulna a kisebbségi csoportok – beleértve a vallási közösségeket is – biztonságának növeléséhez. A palesztin–izraeli konfliktus megoldása számos kisebbség problémáját is rendezné, de hozzájárulna a szunnita közösség és Izrael viszonyához is. A szír konfliktus megoldása hasonló eredményt hozna. Ebbe a sorba illeszkedik a szunnita–síita konfliktus megszüntetése, amelynek gerjesztésében élen jár Szaúd-Arábia és Irán. Ez egy hosszú folyamat, ami nem éveket, hanem inkább évtizedeket venne igénybe. Az ISIS tevékenységének felszámolása talán az utolsó remény arra, hogy a keresztények megmaradjanak, újabb atrocitást nem biztos, hogy túlélnének.
- *Vallási közösségek védelme.* Jó lenne törvénybe iktatni az egyes országokban (már ahol erre lehetőség van) az állampolgárok valódi egyenlőségét, beleértve a nemzeti és vallási kisebbségeket is.
- A vallásvédelem részét kellene, hogy képezze az *oktatás* is. Az oktatásnak óriási szerepe van a gyűlölet, egyes csoportok marginalizálása elleni küzdelemben, ami magában foglalja a vallási tolerancia elfogadását és a vallások közötti párbeszédet.
- *Szociális és gazdasági ügyek kezelése.* A szegénység, a foglalkoztatási nehézségek, valamint a magasabb szintű oktatási lehetőségek szűkösségének csökkentése hozzájárulhatnak a muszlim lakosság

keresztények és más vallási közösségek irányában megnyilvánuló ellenszenvének mérsékeléséhez.

- *Keresztény örökségek védelme.* Ehhez különféle szervezetekkel és templomokkal való együttműködésre van szükség az örökségek védelme érdekében.
- *A keresztények egységének elősegítése.* Eszközként a belső megosztottság és a keresztény közösségek közötti jobb együttműködés megvalósításával lehet közelebb kerülni.
- Fontos lenne a *preventív diplomácia megvalósulása, egy olyan környezet létrehozása, amelyben a kisebbségek elleni erőszak megszüntetése nagyobb hangsúlyt kapna.* Ebben kiemelkedő szerepe van az Egyesült Államoknak, de kérdés, hogy közel-keleti súlyának csökkenése miatt ezt hogyan tudná megvalósítani. Ugyanakkor azt sem feledhetjük el, hogy amikor a Szinzsár hegyekben az ISIS népiertást hajtott végre a jazidi keresztények között, az amerikai haderő fellépése több ezer keresztény ember életét mentette meg. Hasonló fellépést tapasztalhattunk a kurdok részéről Kobaniban, ahol visszaverték az ISIS támadását.
- *Jelentős anyagi támogatásra* lenne szükség néhány ország esetében a vallási tolerancia elősegítését célzó oktatáshoz.

Következtetések

A Közel-Keleten és Észak-Afrikában a keresztények mindenütt kisebbségben vannak. Az egyes országokat elemezve megállapítható, hogy helyzetüket tekintve lényeges különbségek vannak az egyes országok között. Majdnem minden ország alkotmánya vallásszabadságról beszél. Meg kell azonban jegyezni, hogy ez a megállapítás az iszlám tradíciók alapján történik. Más a helyzet, ha például templomépítésekről, vagy külföldi papok térségbeli tevékenységéről beszélünk.

Nyugaton úgy tartják, hogy az emberi méltóság és a vallásszabadság emberi jog. A vizsgált térségben a vallásszabadságot nemcsak a muzulmán többség, hanem gyakran a keresztény kisebbség is elveti. Különösen igaz ez akkor, ha a civil törvénykezés vallási közösségek kezében van, mert az egyéni döntés a vallási és társadalmi normák mögé kerül.

A keresztények gyakran kritikus helyzete szorosan összefügg a társadalmak növekvő iszlamizációjával is.

Megoldásként hasznos lehetne a vallások közötti párbeszéd, azonban ezt az iszlám közösségek többnyire elutasítják.

A keresztények életkörülményei sok hiányosságot mutatnak az arab országokban, a vallási konfliktusokat szociális és politikai feszültségek okozzák, amelyben a vallást más célra használják, mint ami a valós rendeltetése lenne.

FELHASZNÁLT IRODALOM

PEW Research Center: The global religious landscape: A report on the size and distribution of the world's major religious groups as of 2010.

https://www.researchgate.net/publication/264782431_The_Global_Religious_Landscape_A_Report_on_the_Size_and_Distribution_of_the_World's_Major_Religious_Groups_as_of_2010 Letöltés: 2018.05.24.

- Ben-Meir, A. (2015). The persecution of Christians in the Middle East. 15 December. <http://alonben-meir.com/writing/persecution-christians-middle-east/> Letöltés: 2018. 05. 31.
- Sotirios Roussos: Globalization processes and Christians in the Middle East: A comparative analyses. 08.Aug. 2014. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21520844.2014.928924> Letöltés: 2018. 06. 07.
- Habib C. Malik: Islamism and the Future of the Christians of the Middle East (Stanford: Hoover Institution Press, 2010), <http://www.hooverpress.org/Islamism-and-the-Future-of-the-Christians-of-the-Middle-East-P525.aspx> Letöltés: 2018. 05. 18.
- Matthias Rimenschneider: The situation of Christian sin the Middle East and North Africa KAS International Report 6/2011. http://www.kas.de/wf/doc/kas_23015-544-2-30.pdf?110606100602 Letöltés: 2018. 06. 16.
- Shak Bernard Hanish: Why the Eastern Christians are fleeing the Middle East? International Journal of Humanities and Social Science Vol. 4, No. 10(1); August 2014 http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_4_No_10_1_August_2014/9.pdf Letöltés: 2018. 06. 06.
- Leila Nicolas: Minority rights In Arab Levant: Between extremism and the envisioned future regional system. Konferencia anyag "Human Rights in an Age of Ambiguity" in "Minority and Indigenous Rights" panel, Fordham University, NY, 13–15 June, 2016. <http://web.isanet.org/Web/Conferences/HR2016-NYC/Archive/39f7d67a-979f-4d2c-a428-df806e57e5b0.pdf> Letöltés: 2018. 06. 06.
- USCIRF Annual Report April 2016. <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf> Letöltés: 2018. 06. 06.
- Justus Reid Weiner: Middle Eastern Christians: Battered, Violated, and Abused. Do they have any chance of survival? Jerusalem Center for Public Affairs 2014. <http://jcpa.org/text/book.pdf> Letöltés: 2018. 06. 07.
- Peter Grant: State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2016. <http://minorityrights.org/wp-content/uploads/2016/07/MRG-SWM-2016.pdf> Letöltés: 2018. 06. 07.
- Brian Katulis, Rudy de Leon, John Craig: The plight of Christians in the Middle East Center for American progress 2015. <https://cdn.americanprogress.org/wp-content/uploads/2015/03/ChristinsMiddleEast-report.pdf> Letöltés: 2018. 06. 06.
- CIA The World Factbook 2014. <https://www.cia.gov/library/publications/download/download-2014/index.html> Letöltés: 2018.06.10.
- Patriarch Saco: Why the Eastern Christians are fleeng the Middle East? http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_4_No_10_1_August_2014/9.pdf Letöltés:2018. 06. 10.
- Persecuted and forgotten. A report on Christians oppressed for their Faith 2015/17. <https://acnuk.org/persecuted/#countries> Letöltés: 2018. 06. 07.
- Tony Blair blogja a közel-keleti keresztények helyzetéről. http://tonyblairfaithfoundation.org/religion-geopolitics/commentaries/glance/why-islamist-extremists-target-christians?utm_source=Tony+Blair+Faith+Foundation&utm_campaign=a0ae33

[0d67-](#)

[This Week s Roundup 15 April 2016&utm_medium=email&utm_term=0_8a9632e709-a0ae330d67-339490541](#) Letöltés: 2018. 06. 10.

United Nations Development Programme: Preventing violent extremism. 2016 UNDP <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/conflict-prevention/discussion-paper---preventing-violent-extremism-through-inclusiv.html> Letöltés: 2018. 06. 19.

Manasz Róbert: Keresztények a Közel-Keleten. Becsukott ablakok. https://magyarnarancs.hu/kulpol/keresztenyek_a_kozel-keleten_-_becsukott_ablakok-76317 Letöltés: 2018. 09. 26.

Nyelv és tudomány: <https://www.nyest.hu/hirek/egyiptom-sanyargatott-kisebbsége-a-kopt-keresztenyek> Letöltés: 2018. 09. 26.

Szalai Máté: Az Öböl-menti politikai rendszerek legfontosabb jellemzői és kihívásai a 21. század elején.

http://kki.hu/assets/upload/Archevum_MKI_2013_Tanulmanyok_2013_10_Az_ebel_menti_politikai_r_.pdf

Letöltés: 2018. 09. 24.